

Bakalářská práce

2009

Eva Brožová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filozofie a religionistiky

Bakalářská práce

LIDOVÉ ZVYKY VE SPOJITOSTI S LITURGICKÝM ROKEM V REGIONU OSTROŽSKO

Vedoucí práce: Mgr. Martin Klapetek

Autor práce: Eva Brožová
Studijní obor: Humanistika
Ročník: 4.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

20. dubna 2009

vlastnoruční podpis studentky

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Martinu Klapetkovi
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a Lence Fojtíkové za její
věcné připomínky.

Obsah:

Úvod	5
1. Obecné seznámení s regionem Ostrožsko	7
1.1. Poloha regionu.....	7
1.2. Obce regionu Ostrožsko.....	7
2. Liturgický rok	14
2.1. Náboženský člověk.....	14
2.2. Smysl slavení.....	14
2.3. Liturgie.....	15
2.4. Římskokatolický liturgický kalendář.....	16
3. Lidové zvyky ve spojitosti s liturgickým kalendářem v regionu Ostrožsko	21
Závěr	33
Seznam použitých zdrojů	35
Seznam příloh	37
Přílohy	38
Abstrakt	42
Abstrakt	43

Úvod

Protože jsem se narodila na Moravském Slovácku, zde vyrůstala a dospěla, je mi tento kraj velmi blízký. Zároveň jsem poznala kraje naší země docela jiné, v porovnání se Slováckem celkem nenáboženské a tak se mi často vnucují myšlenky srovnávání, vyvozování důvodů nejrůznějších nerovností, odlišností. Jsou to otázky typu: Co lidi v daném prostředí tolik spojuje, sjednocuje? Co je to za soudržnost, která je uměleckým obrazem ne jednotlivce, nýbrž větší skupiny lidí? Vždy se v odpovědi nějakým způsobem dostanu k náboženství. Proto také zaměřuji svou práci na propojení lidského života, způsobů projevu, lidové zvyky s náboženstvím, náboženským životem, s liturgickým rokem.

V celé práci budeme vycházet pouze z křesťanského náboženství, které je specifické pro evropskou kulturu. Zaměříme-li se podrobněji na zkoumaný region, na jihovýchodní Moravě se nejčastěji setkáváme s katolickou a evangelickou církví. Na našem mikroregionu Ostrožsko, kterému se budu věnovat, mají jednoznačnou převahu katolíci.

Lidové zvyky a jejich nejrůznější projevy jako takové jsou všeobecně chápány jako prostředky vyjadřující strukturu dané společnosti, jejich vyznání, způsob chování, myšlení, samostatný projev společnosti. Lidová tradice vzniká opakováním a děděním zvyků, obyčejů, způsobu života a může mít jak pohanský, tak náboženský ráz. Je to projev člověka zdůrazňující určitou vlastnost, věc jemu blízkou. Je to bezprostřednost, jednoduchost, která se opakuje, a následně dostává ráz rituálu. Její základní prvky se „vynáší“, opěvují se, staví se nad všednost. Základ pro vznik takovéto tradice může být různý. Může se jednat o funkci, která je pro přežití dané společnosti důležitá nebo může mít jednoduše základ v udržení si optimismu v nejhorších obdobích, hladu, válce, zimě. A tímto optimismem je, podle mého názoru, právě víra. Víra v nadpřirozeno, v něco, co je nad samotným člověkem. Je to právě Bůh, který člověka přesahuje, a i když je člověk pyšný a sám by nejráději ovládl svět, třebaže bude zápasit s přírodou, v nejtěžších chvílích si uvědomuje a zároveň doufá, že musí být nějaká větší síla, vyšší bytost,

kteřá jej v nelehkých chvílích dokáže vysvobodit z největšího zla. A proto nejen v tento moment se člověk obrací s prosbou k Bohu. Myslím si, že právě lidové zvyky a tradice by toho mohly být jednoduchým příkladem.

Jak už jsem podotkla, v práci se zaměříme na jeden z regionů kraje Moravského Slovácka. Je to oblast známá nábožensky založeným člověkem, pohostinností, veselostí, vínem. Náboženství pro nás bude obzvláště důležité, protože jak sami víme, ovlivňuje jednotlivce, společnost, kulturu, až po samotnou tradici a nemusí se nutně jednat o jednotlivce úzce zapojeného, zainteresovaného do církevní rodiny. Vynasnažím se nastínit polohu a krátkou historii mně velmi blízkého kraje a zároveň se pokusím vystihnout roli náboženství v uchovávání tradic zde. Prozkoumám lidové zvyklosti a popíšu je. K zpracování práce použiji sekundární literaturu a dopomůžu si dostupným materiálem na webových stránkách. Zároveň bych ráda oslovila pana Radka Bartoníčka a paní Lenku Fojtíkovou. Radek Bartoníček se narodil v Ostrožské Lhotě a nyní pracuje jako novinář v MF Dnes. Znáám je především jako velký fanoušek v uchovávání tradic. Nově je také spoluautorem a zakladatelem Časopisu Ostrožska a Hornácka. Lenka Fojtíková žije v Blatnici pod sv. Antonínem, je taktéž novinářkou a zároveň redaktorkou týdeníku NAŠE Slovácko. Věřím, že jejich pohled na uchovávání zvyků mi bude přínosem a může odkřýt spoustu pro mě dosud nezjištěných spojitostí.

1. Obecné seznámení s regionem Ostrožsko

1.1. Poloha regionu

Region Ostrožsko se nachází na Jihovýchodní Moravě, obce, které jej tvoří zasahují jak do kraje Zlínského tak do kraje Jihomoravského. Část těchto obcí spadá do Uherskohradištského okresu, část do Hodonínského.

Ostrožsko je svazkem obcí Uherský Ostroh, Hluk, Ostrožská Nová Ves, Ostrožská Lhota, Boršice u Blatnice, Blatnice pod Svatým Antonínkem a Blatnička.

1.2. Obce regionu Ostrožsko

Uherský Ostroh

Uherský Ostroh leží při jižní hranici okresu Uherské Hradiště, asi 5 km od posledního výběžku Bílých Karpat na východě i od Chřibů na západě. Městem protéká řeka Morava, která tvoří předěl mezi původním městem a bývalými obcemi Ostrožské Předměstí a Kvačice.¹

K nejcennějším místním památkám patří zdejší zámek, jehož původní záměr měl obranný ráz. V letech 1560–1570 byl přestavěn pány z Kunovic v moderní renesanční zámek se zámeckým parkem. Nyní zámek slouží potřebám městského úřadu. Dominantou náměstí je barokní kostel sv. Ondřeje z let 1751-1758. Za zmínku stojí i židovský hřbitov ze 17. století nebo most přes řeku Moravu ze 30. let 20. století.²

Než se Město Uherský Ostroh sloučilo s Ostrožským Předměstím a Kvačicemi roku 1948, bylo jedno z nejmenších starobylých měst na Moravě. Před více jak půlstoletím fungovalo město coby středisko a sídlo soudního okresu s 35 000

¹Srov.: Informace o městě Uherský Ostroh, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online].Uherský Brod 2008 [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ostrozscko.cz/uhersky-ostroh>>

²Srov.: Informace o městě Uherský Ostroh, In Turistický informační server Slováckého regionu [online].Uherský Ostroh [cit. 20. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.slovacko.cz/lokalita/46/cms/11960/>

obyvatel a celé řady úřadů – notářského, berního, důchodového kontrolního, katastrálního měřičského, lesního a jiných. Do 15. století neslo město 2 názvy. Název Ostroh však na přelomu 18. století převládl a následně byl připojen přívlastek „Uherský“.³

Historii města velmi ovlivnila doba husitská za majitele ostrožského panství Haška z Valdštejna. V době česko-uherské války se kraj stal na několik let dějištěm urputných bojů, které zasáhly mimo jiné i Ostroh. Na konci 15. století nastavil směr ostrožské historie důvěrný rádce a diplomat Matyáše Korvína, biskup v uherském Varadíně a správce olomouckého biskupství, Jan Filipec. Ten získal majetek pro svého mladého synovce Jana z Kunovic, který v roce 1509 převzal zástavní práva k Ostrohu definitivně. Plná dědičná práva získal s Janem z Kunovic v roce 1511 bohatý rod pánů z Kunovic. Po vypuknutí protihabsburského povstání, evangelík Jan Bernard z Kunovic se přidal na stranu rebelů a po bitvě na Bílé hoře mu bylo císařem konfiskováno. Ostrožské panství, jedno z největších a nejvýnosnějších v zemi bylo Ferdinandem II. darováno r. 1622 jednomu ze zasloužilých habsburských služebníků – knížeti Gundakerovi z Lichtenštejna, pod jehož ochranou pak zůstalo přes tři sta let.⁴

Za třicetileté války, kdy bylo město r. 1643 zapáleno Švédy vedenými Torstensonem a lehlo popelem, se připadaly ve druhé polovině 17. století nájezdy Turků a Uhrů. Značné škody utrpělo i při obsazení Prusy r. 1757. Město poznamenaly dva velké požáry r. 1599 a 1762, stejně jako časté povodně z řeky Moravy.

Město si po staletí zachovávalo řemeslnicko-zemědělský charakter. Byl zdrojem největších příjmů, Z výhodné ostrovní polohy se nakonec stala překážkou dalšího rozvoje již v 19. století. Z průmyslových podniků, které zpracovávalo dřevo z místních singulárních, obecních a lichtenštejnských lesů, stojí za zmínku První moravská továrna na tužky založená r. 1894 Karlem Latzmannem.

³Srov.: Informace o městě Uherský Ostroh, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online]. Uherský Brod 2008 [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ostrozsko.cz/uhersky-ostroh>>

⁴Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2

Město bylo charakteristické i velkým počtem usedlých Židů . V letech 1849-1919 dokonce vedli samostatnou „politickou obec židovskou“ s vlastní volenou samosprávou.⁵

Ostrožská Nová Ves

Obec se nachází v nížině Dolnomoravského úvalu, 8 km jižně vzdálené od okresního města Uherského Hradiště.

Původně existovaly dvě samostatné - Dlouhá Ves a Chylice, ovšem ty byly sloučeny v roce 1949 a dostaly společné jméno - Ostrožská Nová Ves. Dříve byla na tomto území starší zaniklá osada blíže řeky Moravy.⁶ „V trati Padělky je významné paleolitické naleziště kamenných nástrojů, klů a kostí kultury volutové, malované a dále kultur eneolitických, doby bronzové, halštatské, laténské, římské a slovanské.“⁷

V červenci 1997 postihla slováckou vesnici velká přírodní katastrofa – povodeň s více než stoletou vodou. Zanechala po sobě spoušť, kterou žádný z žijících obyvatel nepamatuje. V současné době žije v obci téměř 3 400 obyvatel. Dominantou obce je barokní kostel sv. Václava z roku 1770 a atypická zvonice ve znamení kříže. Ostrožská Nová Ves proslula již v 19. století malováním kraslic. V obci taktéž působí výrobce cimbálů pan Jiří Galuška, jehož dílnu lze navštívit. V okolí obce vzniklo několik rozsáhlých vodních ploch. Ty jsou využívány jak jako štěrkovny tak i jako sportoviště pro celé blízké okolí. Přírodní památku je Lázeňský mokřad, který tvoří vlhké slatinné louky vzdálené asi kilometr severně od obce. Toto místo jedno z posledních zbytků původních slatinných luk a porostů vrbin.⁸

⁵Srov.: Informace o městě Uherský Ostroh, In Turistický informační server Slováckého regionu [online]. Uherský Ostroh [cit. 22. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.slovacko.cz/lokalita/46/cms/11960/>

⁶ Srov.: Informace o obci Ostrožská Nová Ves, In Turistický informační server Slováckého regionu [online]. Ostrožská Nová Ves [cit. 22. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.slovacko.cz/lokalita/36/>

⁷ Tamtéž, <http://www.slovacko.cz/lokalita/36/>

⁸ Srov.: Tamtéž, <http://www.slovacko.cz/lokalita/36/>

Ostrožská Lhota

Ostrožská Lhota se rozkládá v úžlabí mezi karpatskými výběžky. Protéká jí potok Okluky, který se v Uherském Ostrohu vlévá do Moravy. Od okresního města Uherského Hradiště je vzdálena asi 14 km směrem a jih.

První zmínka o obci je z roku 1371, kdy podle Codex diplomaticum I.- 207 daroval markrabě Jan statek Uherský Ostroh s dědinami Starou a Novou Blatnicí, Lhotou, s později zaniklými dědinami Sezeme, Smíchovem, Nunkošem a Kvačicemi, svému druhému synovi Soběslavovi a nejmladšímu synovi Prokopovi. Následně od roku 1322 bylo panství uhersko-ostrožské v zástavě pánů Šternberkových. Po bitvě na Bílé hoře připadla obec pod panství Liechtensteinů. Při ozbrojeném vpádu z Uher v 17. století byla vypálena. Největší pohromu snad obec pamatuje v roce 1866, kdy obcí prošla pruská vojska, která obec vyrabovala a způsobila epidemii. V Ostrožské Lhotě fungovalo ještě roku 1592 mýto. To se soustřeďovalo na „hradské“ silnici vedoucí z Nového Města nad Váhem na Blatničku a dnes již zaniklou vesnici Smíchov, přes Ostrožskou Lhotu do Uherského Ostrohu. Název cesty „Smíchovská“ se zde dosud uchoval. Písemných záznamů se o obci moc nedochovalo, ale zřejmě vznikla jako jiné Lhoty ve 13. století za posledních Přemyslovců.⁹

V obci se tyčí kostel sv. Jakuba z 19. století. Další významnou památkou jsou sochy sv. Jana Křtitele, sv. Jana Nepomuckého, sv. Cyrila a Metoděje, sv. Petra a Pavla. Nově vybudovaným objektem je Pastorační dům pátera Šuránka, nejslavnějšího lhotského rodáka.¹⁰

Boršice u Blatnice

Obec Boršice u Blatnice se nachází v jihovýchodní části okresu Uherské Hradiště a protéká jí Boršický potok. V současné době má obec okolo 860 obyvatel.

⁹Srov.: Informace o obci Ostrožská Lhota, In Oficiální stránky obce Ostrožská Lhota [online]. Historie [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.ostrozskalhota.cz/INDEX.PHP?AKCE=CLANEK&RUBRIKA=OBEC&ID=3>

¹⁰Srov.: Tamtéž, <http://www.ostrozskalhota.cz/INDEX.PHP?AKCE=CLANEK&RUBRIKA=OBEC&ID=3>

Z historického hlediska lze za nejstarší písemnou zprávu o Boršicích považovat listinu Hartmana z Holenštejna z roku 1283. V roce 1378 je známo, že zde stávala tvrz, která zanikla zřejmě v době husitských válek. Podobně jako okolní vesnice utrpěla nájezdy Turků a v letech 1663 a 1683 jimi vypálena. Od 18. Soletí se zmiňuje o místním školství. Důkazem je tzv. Boršický kancionál, který vyniká krásnými iniciálami a ornamenty a jehož autorem je boršickým rektorem Martin Pomykal.¹¹

Pozdně barokní kostel sv. Kateřiny je jistě dominantou obce. Byl postaven v roce 1788. Patronce tohoto kostela je rovněž v obci zasvěcena kamenná boží muka z 18. století při silnici do Blatnice.¹²

Blatnice pod sv. Antonínkem

První zmínky o obci pocházejí z roku 1052. Historie místního osídlení je však mnohem starší. Svědčí o tom objev pohřebiště lidu zvoncových pohárů, sídliště z doby římské i pohřebiště z doby předkřesťanské. Od poloviny 19. století se obec proslavila rohožkářstvím, tedy výrobou rohoží a tašek z orobince. Tyto rohože místní prodávali ještě před 1. sv. válkou prodávali i v zemích západní Evropy.¹³

Dominantou obce je barokní kostel sv. Ondřeje pocházející z roku 1717. Je známý především oltářním obrazem od Joži Úprky z r. 1887. Nad obcí ční Blatnická hora (350 m) s poutní barokní kaplí z 2. poloviny 17. století zasvěcenou sv. Antonínu Paduánskému. Vinné sklepy tak zvané „búdy“ pod Starou horou tvoří památkovou zónu.¹⁴

¹¹Srov.: Informace o obci Boršice u Blatnice, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online]. Uherský Brod 2008 [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.ostrozsko.cz/borsice-u-blatnice>

¹²Srov.: Tamtéž, <http://www.ostrozsko.cz/borsice-u-blatnice>

¹³Srov.: Informace o obci Blatnice, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online]. Uherský Brod 2008 [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.ostrozsko.cz/blatnice-pod-svatym-antoninkem>

¹⁴Srov.: Informace o obci Blatnice, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online]. Uherský Brod 2008 [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.ostrozsko.cz/blatnice-pod-svatym-antoninkem>

Blatnička

Blatnička leží 10 km východně od Veselí nad Moravou na předhůří Bílých Karpat.

Nejstarší písemná zmínka o obci je z roku 1362. Poté obec náležela ostrožskému panství. V 16. století zde nastal rozvoj vinařství. To zaujímalo spolu s obilnářstvím a rybníkářstvím úlohu největšího výnosu místního hospodářství. I Blatnička utrpěla vpády uherských a tureckých vojsk a stejně jako například Boršice u Blatnice byla v roce 1663 vypálena.¹⁵

Dominantou obce je kostel Nanebevzetí Panny Marie, jenž byl vystavěn v letech 1935 - 1938. A neměla by se opomenout jako významná památka obce ani kaplička Panny Marie Sedmibolestné z roku 1866.¹⁶

Hluk

Město nalezneme 10 km jihovýchodně od Uherského Hradiště. Název města Hluk, je odvozen latinského Hlucium, což znamená hlučně tekoucí voda. Město je jednou z nejstarších osad naší vlasti vůbec. Nachází se v oblasti starého osídlení, které je doložené archeologickými nálezy již 2000-2500 let před Kristem. Lucké pole, které je uváděné v Kosmově kronice v letech 1099 a 1116 je často spojováno právě s jeho jménem. Od roku 1294 jej držel Oldřich z Hradce ovšem po jeho smrti se dostal do rukou opět králi Václavu II, který následně roku 1303 daroval Hluk Zdislavu Měšcovi. V tomto období se zmiňuje dřevěná tvrz. Původně samostatný hlucký statek si od 14. století střídá drobná šlechta až do roku 1663, kdy byl celý Hluk vyplněn nájezdy Turků a následně, tehdy poprvé vyhořel. Turci se do Hluku se stejným záměrem vrátili ještě roku 1683. K útokům kuruckých vojsk docházelo v letech 1703, 1705, 1708 a 1709.

¹⁵ Srov.: Informace o obci Blatnička, In Turistický informační server Slováckého regionu [online]. Uherský Brod 2008 [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.slovacko.cz/lokalita/439/>

¹⁶ Srov.: Tamtéž, <http://www.slovacko.cz/lokalita/439/>

V roce 1525 byl tehdejší Hluk povýšen králem Ludvíkem I. Jagellonským na městečko. Městem je od roku 1970.¹⁷

Dominantou města je barokní chrám sv. Vavřince. Neopomenutou památkou je i kaplička pod Babí horou postavena v roce 1525 jako upomínka padlých bojovníků v obou bitvách. Mezi další významné objekty patří tvrz ve středu obce.¹⁸

¹⁷ Srov.: Informace o městě Hluk In Oficiální stránky města Hluk [online].Historie [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.mestohluk.cz/doc/920/>

¹⁸ Srov.: Tamtéž, <http://www.mestohluk.cz/doc/920/>

2. Liturgický rok

2.1. Náboženský člověk

Proto, abychom dobře porozuměli duševnímu univerzu náboženského člověka musíme vzít v potaz už lidi primitivních společností. Jejich náboženské chování je pro nás těžce pochopitelné, avšak vstoupíme-li do světa tohoto náboženského člověka, zjistíme, že chápe svět jako něco významného, co je stvořené božstvem. Vše má pro něj ve světě nějaký význam, svoje postavení. Sám sebe chápe jako součást tohoto světa jakožto stvořeného bohem do něj.¹⁹

„Mám-li si rozšířit svůj náboženský obzor, bude užitečnější seznámit se lépe s folklórem evropských národů; v jejich vírách, zvycích, v chování tváří v tvář životu a smrti lze dosud rozpoznat řadu archaických „náboženských situací“.²⁰

2.2. Smysl slavení

Slavení různých svátků doprovází člověka od nepaměti. Pro křesťany je toto slavení jakýmsi poděkováním stvořiteli světa. Sám Kristus pověřil svůj lid ke slavení eucharistie, když řekl: „To čiňte na mou památku!“ (1K 11,24) Narození Krista a především Zmrtvýchvstání je tedy pro křesťany největší svátkem v roce a zároveň je chápáno jako ústředním pramenem spásy.²¹

Slavení těchto svátků Zmrtvýchvstání předchází půst, který je nejen duchovní přípravou na samotnou slavnost. Zvláštní skupinu slavených svátků jsou takzvané ideové svátky, neboli devoční, jejichž tématem jsou vykupitelské činy. „Ty nestavěj do popředí určité události spásy, nýbrž činí předmětem svátku pravdy víry, speciální aspekty křesťanského učení s zbožnosti nebo i některé čestné tituly

¹⁹ Srov.: ELIADE, M: *Posvátné a profánní*. Přel. F. Karlík. 1. vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. 156s. ISBN 80-85795-11-6. s. 115

²⁰ Tamtéž, s. 113

²¹ Srov.: ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHRAD, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269. s. 35

Pána, jeho Matky nebo nějakého svatého.“²² Jde o svátky, které jsou zařazeny v liturgickém kalendáři do Liturgického mezidobí. Nebudou pro nás ale všechny podstatné, proto zmíníme pouze ty, ze kterých budeme dále čerpat.²³

2.3. Liturgie

Ke křesťanským svátkům se váže slavení liturgie. Původ tohoto slova nalézáme v antickém Řecku, kde liturgie znamenala břemeno či službu v zájmu celé obce, která se ukládala zejména bohatým spoluobčanům. Jednalo se například o vystrojení veřejného svátku nebo v Athénách o postavení a vyzbrojení válečné lodi, a to na vlastní náklady. Liturgie tak do jisté míry řešila problematiku placení daní, nebyla však pravidelná. Později se tento pojem používal i pro neplacený úřad a veřejnou službu.

Postupně si křesťanské církve budovaly i odpovídající ritus, neboli pravidla, jak by se měla liturgie vykonávat a kdo se jí může zúčastnit. Tato pravidla vznikala postupně, obsah bohoslužby se stával bohatším a složitějším díky zařazování dalších a dalších prvků. Už ve starověku se hlavní typy křesťanské liturgie a její hlavní složky a obsahy na Východě i na Západě poměrně ustálily a postupně také sjednocovaly. V důsledku rozdělení říše a později velkého schizmatu v roce 1054 se však východní a západní liturgie ustálily v dosti odlišné podobě.

Křesťanská liturgická shromáždění se dělí do dvou hlavních částí. První je bohoslužba slova obsahující modlitby, zpěvy, čtení a zároveň i denní modlitbu církve, tzn. společnou modlitbu breviáře. Druhou je samotná eucharistie. Tuto eucharistickou bohoslužbu, mši nebo Večeři Páně může sloužit jen zvlášť pověřená duchovní osoba.²⁴

²² ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHRADEK, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269-1. s. 36

²³ Srov.: Tamtéž, s. 36

²⁴ Srov.: Tamtéž, s. 37-42

2.4. Římskokatolický liturgický kalendář

Pro katolíky začíná rok 1. nedělí adventní. Ta připadá na přelom listopadu a prosince. Po adventu následují Vánoce, kdy si připomínáme Narození Mesiáše. Vánoce končí Zjevením Páně a Křtem Páně. Po tomto svátku nastává poprvé doba nazvaná Mezidobí. Popeleční středou začíná čtyřicetidenní duchovní příprava na Velikonoce zvaná postní doba, která uvádí Svatý týden a následně Velikonoční tridium, které zakončuje slavnost Zmrtvýchvstání Páně. Doba velikonoční trvá 50 dní. Je protkána nejrůznějšími slavnostmi jako například Nanebevstoupení Páně a Soslání Ducha svatého, neboli Letnice, po nichž nastává znovu dlouhé mezidobí. Tím se rok ukončuje a navozuje advent, začátek dalšího církevního roku.

Tento liturgický kalendář obsahuje také pohyblivé svátky. Vznikl totiž překrytím dvou velkých cyklů, jednoho pohyblivého a druhého stálého. Stálý cyklus svátků je vázán na pevná data kalendáře. Jsou jimi Vánoce a naprostá většina svátků svatých. Pohyblivý cyklus je závislý na datu Velikonoc, od kterých se odpočítává další slavení svátků. Proto se kalendář každý rok mění.²⁵

Zdánlivě by se mohlo zdát, že liturgický kalendář kopíruje Kristův život. Tak tomu ale není. „Lépe odpovídá srovnání se stoupajícím závitem šroubu nebo spirálou, které se po jednom otočení octnou o kus výš nad výchozím bodem – stoupání „vstříc Kristu.“²⁶

Advent

Advent (z lat. adventus = příchod) je začátkem liturgického roku a přípravou na Vánoce. Tento pojem ovšem původně pochází z řeckého slova epifaneia, zjevení, který označoval příchod božstva do chrámu nebo návštěvu krále.

Adventní doba byla dobou postní, kdy církev zachovávala půst mezi 11. listopadem (svátek sv. Martina) a 6. lednem, na který původně připadala oslava narození Ježíše Krista, dnes Epifanie čili slavnost Zjevení Páně. Do těchto osmi

²⁵ Srov.: ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHRADEK, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269-1.s. 35-42

²⁶ Tamtéž, s. 38

týdnů se nezapočítávaly soboty a neděle, kdy se půst v Římě nadržel a tato postní doba představovala čtyřicet dní.²⁷

Počátky adventu sahají do 7. století a první zmínky se nachází v španělské Galii. Advent se v západní církvi slavil čtyři až šest neděl, až papež Řehoř Veliký (na papežském stolci byl v letech 590 - 604) stanovil jejich počet na čtyři. Z Galie pochází zvyk spojovat advent s eschatologickým očekáváním Krista na konci časů, naopak v tradici církve města Říma bylo především očekávání a příprava na vtělení Božího Syna.

Doba Adventu prošla různými datovými změnami. Dnes je ustanovena první neděle adventní na neděli mezi 27. listopadem a 3. prosincem. Konec adventu pak představuje západ slunce Štědrého večera. Třetí neděle adventní se nazývá Gaudete a oproti ostatním adventním dnům není její liturgickou barvou fialová, nýbrž růžová. Advent provází adventní věnec ozdobený čtyřmi svícemi, které odpovídají počtu adventních nedělí, jež bývají někdy označovány postupně jako železná, bronzová, stříbrná a zlatá.

Advent je dobou přípravnou na oslavu Narození Páně, kdy slavíme první příchod syna Božího k lidem. Zároveň je to doba, se v myšlenkách připravujeme na druhý Kristův příchod na konci věků. Pro je pro křesťany dobou oddaného a radostného očekávání.²⁸

Vánoce

Vánoce²⁹ (z něm. Weihnachten = svaté noci) jsou v křesťanské tradici oslavou narození Ježíše Krista. Spolu s Velikonocemi a Letnicemi patří k nejvýznamnějším křesťanským svátkům. Slaví se od 25. prosince do první neděle po 6. lednu. Již ve 3. století někteří křesťanští teologové uvádějí 25. prosinec jako datum Kristova narození. Oslava tohoto narození je dosvědčena poprvé v Římě kolem roku 336. Všeobecně se Vánoce v církvi slaví od 7. století.

²⁷ Srov.: Internetová encyklopedie humanitních oborů iEncyklopedie.cz In iEncyklopedie.cz [online]. [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.iencyklopedie.cz/advent/>

²⁸ Srov.: ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHRAD, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269-1. s. 127-135

²⁹ Srov.: Tamtéž, s.136-144

V Česku je však za vrchol Vánoc považován 24. prosinec, Štědrý den, předvečer samotné slavnosti. Do Vánoc je někdy zahrnována i doba adventní, která Vánocům předchází. K Vánocům se pojí nejrůznější tradice, k nimž se řadí vánoční stromek, betlém, dárky, či vánoční cukroví. Některé z těchto tradic pochází již z předkřesťanských dob a souvisí s oslavou slunovratu, který na tyto dny též připadá.

Štědrý večer ještě nepatří do křesťanských Vánoc. Končí jím advent a také postní období. Štědrovečerní večere má proto slavnostní ráz, ačkoli je složena z postních jídel. Následující půlnoční mše je pak v podstatě pozůstatkem noční vigilie, která původně předcházela všem významným křesťanským svátkům.

Samotné vánoční svátky začínají dle křesťanské tradice dnem narození Páně 25. prosince. 6. ledna se slaví slavnost Zjevení Páně, též svátek Tří králů. Podle tradice se toho dne přišli poklonit právě narozenému Ježíšovi do Betléma mudrci od východu a přinesli mu dary. Tradice později udělala z mudrců krále a ustanovila jejich počet na tři. V neděli následující po slavnosti Zjevení Páně se slaví Křest Páně, kdy vánoční období v rámci církevního roku končí.

Liturgické mezidobí

Liturgické mezidobí je období navazující na vánoční cyklus a do kterého je vložena postní doba. Opět navazuje slavností Nejsvětější Trojice po Seslání Ducha svatého.

První týden liturgického mezidobí začíná v pondělí po svátku Křtu Páně po neděli třiatřicátou. Takto se počítá liturgické období přibližně od 2. vatikánského koncilu. Do té doby se rozdělovaly na neděle po Zjevení Páně a neděle po Svatém Duchu.³⁰

Hromnice, které následují a jsou datovány na 2. února, je tradiční lidové označení katolického svátku Uvedení Páně do chrámu, dříve též Očišťování Panny Marie. Připomínáme si událost z evangelií, kdy Ježíšova matka Maria

³⁰ Srov.: ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHRAD, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269-1. s.152-154

přinesla podle židovského obyčeje svého syna čtyřicet dní po narození do jeruzalémského chrámu, aby jej zasvětila jako prvorozeného Bohu. Maria se setkala s prorokyní Annou a spravedlivým Simeonem, který Ježíše nazval „světlem k osvětlení národů“ (Lk 2, 22-38). Od tohoto proroctví o Ježíši neboli Světle pochází zvyk, který se začal šířit zřejmě od 11. století. V tento den se světily svíčky „hromničky“, které se během bouřek zapalovaly a dávaly do oken a měly spolu s modlitbou chránit před bouřkami. Tímto dnem také dříve končila vánoční doba a sklízely se betlémy z chrámů i domácností.

Svátek je odedávna také tradičně spojován s ochotou zasvětit svůj život poslání, které člověk dostává. Proto je dnes v katolické církvi tento svátek slaven také jako Den zasvěceného života řeholníků a řeholnic.³¹

Jak již bylo zmíněno, Liturgické mezidobí obsahuje několik tak zvaných svátků Páně. První si uvedeme Slavnost Nejsvětější Trojice. Slaví se první neděli po Letnicích. Obsahem tohoto svátku je nauka o Nejsvětější Trojici, víra, že Bůh existuje ve společenství tří osob – Otce, Syna a Ducha svatého. „To, že se tento svátek slaví právě v neděli po Seslání ducha sv. (po Letnicích), se může vykládat jako projev díky za dokonané tajemství spásy, jež působí podle staré teologie Otce skrze Syna v Duchu svatém.“³² Tato neděle také označuje začátek druhé části liturgického mezidobí, které začíná po Vánocích a je přerušeno velikonočním cyklem. Pro toto období je typická zelená liturgická barva.³³

Dalším významným svátkem je Slavnost Těla a Krve Páně, dříve zvaná Boží Tělo, je nutno chápat v souvislosti s kultem svátosti oltářní. Zdůrazňuje reálnou přítomnost Ježíše Krista, jak v jeho Božství, tak v jeho lidství, v Eucharistii - Nejsvětější svátosti. Podle katolických a pravoslavných křesťanů je Tělo Páně proměněná hostie a Krev je proměněné víno. Tato slavnost se řídí podle Velikonoc, patří tedy mezi pohyblivé svátky. Koná se vždy ve čtvrtek v období po skončení liturgické velikonoční doby. Svátek se slaví ve čtvrtek také proto, že je to den, kdy Ježíš slavil s apoštoly poslední večeři a při ní poprvé proměnil chléb

³¹ Srov.: ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHRADEK, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269-1. s. 146-149

³² Tamtéž, s. 161

³³ Srov.: Tamtéž, s.160-162

a víno ve svoje tělo a svoji krev. Svátek zavedl papež Urban IV. v roce 1264. Součástí tohoto svátku byly i průvody ke čtyřem oltářů, kde se pod širým nebem koná čtvero zastavení.³⁴

³⁴ Srov.: ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHHRAD, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269-1, s.162-167

3. Lidové zvyky ve spojitosti s liturgickým kalendářem v regionu Ostrožsko

Zvyklosti provázející Advent

V lidové tradici se věřící v celém regionu denně zúčastňovali ranní mše zvané „roráty“. (Je to „název pobožnosti, která se koná v adventě před svítáním. Své jméno má odtud, že kněz, který klečel na oltářním stupni, zpíval slova Izaiášova: *Rorate coeli*, tj. Rosu dejte, nebesa, shůry.“³⁵) Advent byl postním obdobím, tudíž se v regionu nekonaly žádné taneční zábavy, lidé si však vždy našli zábavu jinou, ač třeba u drobných domácích prací. Starší ženy se scházely v domech na výpomoc při vaření trnek nebo u draní peří. Při draní ženy sedávaly kolem stolu a „klebetily“. Mladší dívky si hrály s polínkem, které si ozdobily jako panenky, chlapci s vyřezávaným autem a poslouchaly o čem si dospělí vypravují. Vtipná historka našich babiček se traduje o vysypávání chodníčku „špinkami“ (oděrky z peří) nebo popelem. Když se v obci doslechlo o novém mileneckém páru, vysypal se jim chodníček od domu chlapce, až po dům děvčete. Stávalo se ale, že toto vysypání cestičky nebylo úplně správné. To třeba díky tomu, aby děvče zametlo stopy, zkrátilo chodníček do vedlejšího domu k sousedce. A dělaly se další různé žertovné věci. Chlapci například rozebrali hospodáři žebřinový vůz a složili jej až na půdě.³⁶

O vánočních svátcích bylo zvykem ohlašovat plánování svatby. Proto si na svátek svaté Barbory dívky dávaly do vázy třešňovou větvíčku. Vykvetla-li jim, měly se do roka vdát. Aby daly dalším nápadníkům najevo, že se budou následující rok vdávat, umisťovaly je rozkvetlé za okno.

Na 6. prosince připadá den sv. Mikuláše. Je to svátek především pro děti. Některé se těší na výslužku od Mikuláše za celoroční poslušnost, jiné mají naopak

³⁵ Srov.: Internetová encyklopedie humanitních oborů iEncyklopedie.cz In iEncyklopedie.cz <http://www.iencyklopedie.cz/roraty/>

³⁶ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.293

strach z čertů, kteří by si je mohli vzít za hříšné chování do pekla. V dřívějších dobách chodili v tento den po domácnostech ve škraboškách Mikuláš, anděl a čert, většinou někdo z příbuzenstva. Když přišel Mikuláš se svými pomocníky do domácnosti, děti se klečíc pomodlily. Za oknem, kam si dávaly botu, talířek nebo punčochu, pak ráno našly ořechy či sušené ovoce.³⁷

Týden po svátku sv. Mikuláše se slaví svátek sv. Lucie. Po vesnici chodily ženy zahalené do bílého plátna, s pomoučeným obličejem a vařečkou k hospodyním. Vymetáním vchodu dávaly znamení, že je na čase s předvánočním úklidem. Vědělo-li se o nepořádné hospodyňce, dostala symbolicky vařečkou přes prsty.³⁸

Celá doba adventní byla a dodnes je dobou příprav, úklidu, smýčení domácností, ale zároveň, a pro křesťany zejména, duchovní přípravy na příchod Ježíše Krista. Lidové zvyky nám dokážou nastínit, jak s těšením stoupala do podvědomí i váženost této doby. Některé z těchto zvyků se dodržují v regionu dodnes, mnohé však v jiné podobě. Peří už se tolik „nedere“ ale švestková povidla se vaří. Přestože se nechystá v rodině žádná svatba, děvčata si ráda dávají za okno větvičku třešně na svátek sv. Barbory. Samozřejmostí je svatý Mikuláš, pravidelně chodí po obcích se svými pomocníky. Zároveň se ale dodržuje postní doba a věřící, kterých je v obcích stále dost, se snaží o co nejlepší přípravu na Kristův příchod.

Zvyklosti provázající Vánoce

Vánoce jsou hned po Velikonočních svátcích křesťany i nekřesťany považovány za největší svátky v roce. Vánoce jsou slavností příchodu Ježíše Krista na svět. Štědrý den se slavil 24. prosince. Zároveň to byl den pokoje a klidu, kdy se lidé navzájem obdarovávali nejrůznějšími dárky.

Celý den se měl držet přísný půst. Zároveň se uklízelo se v celém obydlí, chystaly se pokrmy na štědrovečerní tabuli. Když se sešeřilo a nastal okamžik oslav, sešla se celá rodina kolem stolu. Večeři uváděla samozřejmě modlitba,

³⁷ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s. 292

³⁸ Srov.: Tamtéž, s. 292

kteřou většinou zahájil otec, hlava rodiny. Poté následoval oplátek s medem (původně tato tradice vycházela z Ježíšova lámání chleba při poslední večeři). Polévka a hlavní jídlo se v každé vesnici lišilo. „Zasmažená polévka, krupica omastěná máslem a posypaná strúhanýma suchýma hruškama, koláčky s tvarohem nebo vdolky, uvařené sušené ovoce (jablka, švestky, hrušky), a „zaplat’ Pánbůh za večeřu“.“³⁹ Taková tabule byla například v Uherském Ostrohu. V Blatnici bylo zase zvykem vařit mimo jiné fazolovou polévku. Hlavní jídlo bylo převážně podle toho, čeho bylo v hospodářství dostatek, například husa, kachna. Na stůl se pokládalo vždy o jeden talíř navíc - pro toho, kdo v uplynulém roce zemřel, nebo pro náhodného hosta.⁴⁰

Po večeři se rozdávaly pod stromečkem dárky. Ten byl obvyklý už na začátku 20. století, ale ne ve všech rodinách. Většinou to byl jehličnan z lesa, nebo i umělý stromek – hůlka s drátky, které byly obaleny obarveným peřím, ba dokonce „vánočně“ ozdobený muškát. Ozdobami byly například ze staniolu obalené cukrovinky nebo jablka. V některých rodinách také stavěli papírový betlém. Protože lidé neměli mnoho nazbyt, obdarovávali se praktickými dárky. Děvčata například dostávala punčochy, chlapi vyřezávanou pušku, školáci sešity. Po obdarovávání se zpívaly koledy a chodilo se „na besedu“ - návštěvu k příbuzným. Chodilo se také na hřbitov modlit se za blízké zesnulé a na tzv. jitřní mši. Ty nahrazovaly půlnoční bohoslužbu, která se konala v regionu nejbliže na Velehradě.⁴¹

Ze zvyků prováděných po vánoční čas jsou obecně rozšířené zvyky: házení polínek, či boty přes hlavu. Doletělo-li přes práh, znamenalo to svatbu. Sypalo se hojně drůbeži, aby byla bohatá úroda. Poslouchalo se odkud o půlnoci zaštěkal pes, z té strany měl přijít milý.

³⁹ RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.293

⁴⁰ Srov.: KŘÁPEK, J. aj.: *Blatnice*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1981. 231s., s.183

⁴¹ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.293

Boží hod vánoční tedy 25. prosince byl a je křesťany uznávaný jako největší svátek vánoc hned po Zmrtvýchvstání. Ráno se chodilo ve slavnostním oblečení do kostela. V domácnostech se moc nepracovalo, spíše se chodilo „na besedu“.

26. prosince na svátek sv. Štěpána se konala první taneční zábava „muzika“ po adventním půstu. Chlapci v tento den „měli službu“, „chodili do služby“. Znamenalo to, že chodili ke svým známým, příbuzenstvu nebo k rodičům dívky, o kterou měli zájem, vypomáhat s prací. Symbolicky se tento zvyk nadále udržuje folklorním souborem z Ostrožské Lhoty. Dívky pak chodily do služby na Nový rok. Od hospodyně dostaly výslužku, kromě peněz většinou ve formě koláče.⁴²

Vánoce byly vždy svátkem klidu a sblížení. Známí a rodiny se navštěvovali. Chodilo se po koledě - „po ptaní“. To chodili zejména chudobní lidé a děti. Za přání dobrého zdraví, úrody, štěstí a požehnání byli koledníci obdarováni hlavně sušeným ovocem a nějakým jídlem. Děti říkaly různé zřymované prosebné verše: „Nenechte nás dlouho státi, ozíbú nás prsty, paty. Nestojíme na peřině, ale na velikej zimě.“ Nebo: „Koleda, koleda oknem ven, co nám dáte, to veznem, máme s sebou starý tragač, my to všecko uvezem.“ Ve vánočním období chodili po koledě i obecní pastýři, kteří při obchůzce práskali bičem, troubili na trubku, kterou používali na vyhánění dobytka, někdy je doprovázela manželka, která nesla nůši na koláčky, vejce nosil muzikant. Kromě toho chodili obecní pastýři s „březovcem“ – se svazkem čerstvých březových prutů obcházeli stavení a s přáním rozdávali jednotlivé pruty, které si lidé z domácnosti uložili na rošt v jizbě. Proutky se použily při prvním jarním vyhánění dobytka.⁴³

Dne 6. ledna je datován svátek Tří králů, který je zároveň totožný se slavností Zjevení Páně. Je dvanáctým a zároveň posledním dnem Vánoc. Po vesnici chodily převlečené děti a zpívaly píseň „My tři králové“. Nad dveře příbytků a stavení vepisovaly zkratku pro požehnání domu K+M+B. Tato tradice, sice již jinak

⁴² Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.293

⁴³ Srov.: Tamtéž, s.293

pojatá, byla obnovena Charitou České Republiky, která v roce 2000 začala v tento den vysílat tříkrálové koledníky s pokladničkami do domácností.⁴⁴

Celá doba vánoční je založená na uvědomění si příchodu Ježíše Krista, který se pro nás narodil, pro nás se obětoval, aby nás přišel vykoupit od hříchu.

Fašank

Od Vánoc do masopustu se v obcích konávaly taneční zábavy „muziky“, které byly určené především pro svobodné mládence a děvčata. To byla dobrá příležitost k seznámení. Tyto muziky končily vždy o půlnoci. Do této doby se tančilo, povídalo a pak, bylo-li svoleno, mohl chlapec doprovodit dívku k příbytku.

Fašank se slavil na konci masopustního období, které trvalo od Tří králů do začátku předvelikonočního půstu. Skupiny - především mužů, chodily tzv. „po babkách“. Doprovázela je muzika, častěji však pouze harmonika a ozembuch. Tato chasa obcházela domy za zpěvu písní, například: „Pod šable, pod šable, aj pod obušky, my všecko bereme, aj plané hrušky. Tady nám nedali, tady nám dajů, komára zabili, slaniny majů.“ Je to píseň pro specifický šavlový tanec, který fašančáři tancovali při obchůzce u každého domu. Dostávali koblihy, slaninu, vajíčka a to, co nasbírali, bylo zpravidla určeno muzikantům při večerní zábavě, které se říkalo „hop za vajce“. Toto je zvyk specifický pro Uherský Ostroh. V Ostrožské Lhotě, Ostrožské Nové Vsi či Blatnici tyto darované pokrmy napichovali na rožeň vyrobený z hlohu. O fašanku hospodyně pekly suché pečivo takzvané Boží milosti, které také rozdávaly fašančářům. Po vesnici od rána chodil průvod masek. Nejstarší maskou byl medvěd, následovaly i jiné zvířecí masky, nebo masky sociální jako židovky, cikánky. Nechyběli ani řemeslníci jako kominíci, metlaři, dráteníci a pohádkové bytosti. Obchůzka končila odpoledne a večer se konala zábava. O půlnoci se pochovávala basa. Znamenalo to konec zábav, tance, zpěvu a zahajoval se tímto půst. V Ostrožské Lhotě ještě donedávna

⁴⁴ Srov.: PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE. *Tříkrálová sbírka*. [online]. Wikipedie: Otevřená encyklopedie. 2009. [cit. 2008-06-15]. Dostupné na http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=T%C5%99%C3%ADkr%C3%A1lov%C3%A1_sb%C3%ADrka&oldid=3581720

pochovávaní base probíhalo. Ve smutečním průvodu šel jako první „kněz“ s „kostelníkem“ a „ministranti“. Za nimi nesly čtyři ženy převlečené za muže máry, na kterých ležela basa, která byla oblečena do „fěrtůšku“. Smuteční průvod stejně jako celodenní pochůzka byla specifická v tom, že docházelo k záměně ženského a mužského pohlaví. Obřad byl pro všechny zúčastněné i přihlížející velmi veselou podívanou. Dříve pak taneční zábava pokračovala ještě v neděli a v pondělí – hlavně pro svobodné, v úterý potom i pro starší, ženaté a vdané. Fašank se udržoval v Ostrožské Lhotě donedávna, zachovával jej především místní folklorní soubor, k němuž se připojovali i další místní. Basa se však naposled pochovala v roce 2007. V Ostrožské Nové Vsi je fašanková tradice stále naživu.⁴⁵

Celé období od Vánoc po masopust má region Ostrožsko zaplněný kalendář nejrůznějšími zábavami, od tanečních, až po košť slivovice. Tradiční fašank, který upozorňuje na blížící se půst před Ježíšovým Zmrtvýchvstáním, udržovaly a udržují folklorní soubory nebo jejich příznivci. Ty tomuto zvyku zachovávají původní ráz: velké veselí a oslavy před nástupem postní doby před největším liturgickým svátkem v roce.

Velikonoce

Velikonoční svátky začínaly Zeleným čtvrtkem. Při mši svaté se v okamžiku, kdy kněz pronášel slova *Gloria in excelsis deo*, rozezněly kostelní zvony a rozehrály varhany, aby pak na tři dny umlkly. Říkalo se, že zvony odletěly do Říma. V knize o Uherském Ostrohu se popisuje tento zvyk takto: „V poledne se u „zvonku“ na předměstí sešli „vrzgači“, chlapci mladšího školního věku, pomodlili se modlitbu Anděl Páně a s klapači a řehtačkami chodili po obci, přitom jeden starší měl funkci jakéhosi informátora.“⁴⁶ V Blatnici, Ostrožské Lhotě i v Hluku byla funkce informátora přeměněna, mezi dětmi se zvolil jeden „Idáš“.

⁴⁵ Informace o akcích v regionu, In Turistický informační server Slováckého regionu [online]. Uherský Brod 2008 [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.slovacko.cz/akce/329/>

⁴⁶ RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.287

Ten tropil různé žerty a obveseloval nejen spoluúčastníky, ale i celé okolí. Stejně jako v Ostrohu, tak i v Blatnici a vůbec v celém regionu bylo zvykem velkopáteční umývání v potoce. To mělo zajistit zdraví a sílu. Dodržoval se však zákaz hýbat s půdou. Nesmělo se orat ani kopat. Na Bílou sobotu se při mši znovu rozezněly zvony a varhany, odpoledne při slavnosti Vzkříšení se konal průvod obcí vedený knězem po náměstí.⁴⁷

Nedělní Boží hod velikonoční byl a je všeobecně křesťany považován za největší svátek roku. Na mši svatou se přinesly k posvěcení pokrmy, většinou koláče nebo vajíčka zabalené do bílého šátku. Odpoledne se konaly „zapalováčky“ – chlapci chodili po venku a šlehali děvčata. Večer byla taneční zábava a po půlnoci pak svobodní mládenci „se žilama“, které byly až tři metry dlouhé, vyrazili chodit „po šlaháčce“, po domech, kde bydlela svobodná děvčata. Ženatí muži navštěvovali ženy především jen z příbuzenstva. Každé dívce by bylo jistě líto, kdyby v tento den nezaklepal žádný chlapec. Pomlázka byla vždy symbolem zájmu mužů o ženy. Vyšupané ženy dávaly mužům barevná vajíčka jako symbol jejich díků a prominutí. Tradovalo se, že dívky mají být na Velikonoce vyšlehány, aby zůstaly celý rok zdravé, omladily se a uchovaly si plodnost. Proto se také zavedlo obdarovávání vajíčkem, kraslicí jako symbolem plodnosti.⁴⁸ Kraslice z Ostrohu a okolí byly pojmem už na přelomu 19. a 20. století: „Skoro však všude na Slovensku moravském se malování velikonočních vajíček po starém způsobu pomocí vosku nejen zachovalo, nýbrž zde v poslední době, hlavně na Ostrožsku a Veselsku, vypsělo k takové uměleckosti, že se kraslice staly předmětem čilého obchodu i do ciziny.“⁴⁹ V meziválečném a poválečném období se vyráběly jednodušší velikonoční kraslice, které se barvily v cibuli, černé kávě nebo špenátu.

Velikonoční zábava a občůzka, jak mladých mužů tak i menších chlapců, je dodnes živou a udržovanou tradicí ve všech místech regionu Ostrožsko.

⁴⁷ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.287

⁴⁸ Srov.: KŘÁPEK, J. a kol.: *Blatnice*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1981. 231s. 183.

⁴⁹ RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.288

Obdarovávání kraslicemi však ztratilo již svoji symboliku a z většiny rodin vymizelo. V dnešní době jsou nejčastějšími dary pro menší chlapce sladkosti a drobné peníze, pro starší muže pak pohárek vína či slivovice.

Co se týče křesťanského slavení Zmrtvýchvstání, je toto období opravdu největším svátkem celého liturgického roku. Zeleným čtvrtkem počínaje a Velikonočním Pondělím konče se věřící v celém regionu schází v kostele, aby uctili památku Božího umučení a následného Vzkříšení, které pro znamená spásu a vysvobození od smrtelného hříchu. Celá slavnost se slaví s velkou vážností. Bohoslužby provází zpěvy, čtou se Pašije a na celé slavnosti se podílí řada místních věřících, kteří se snaží o co nejdůstojnější oslavu zmrtvýchvstalého Krista.

Za zmínku stojí i 25. duben, svátek **sv. Marka**, který se slaví zanedlouho po Velikonocích. Na Ostrožsku se konaly tzv. Prosebné dny, kdy se šla procesí vedená knězem ke kapličce nebo kříži v polích.⁵⁰ V lidové tradici se tato procesí spojovala s modlitbou za déšť. Platilo a dodržovalo se totiž přísloví: „Na svatého Marka, zasad' oharka.“ Sázela se tudíž zeleniny, začínalo se chodit na pole a déšť byl pro toto období velmi důležitý. A tak se s pokorou prosilo Boha o pomoc.

Boží Tělo

O svatodušních svátcích, které se konaly 40 dnů po Vzkříšení, se okna a římsy domů zdobily lipovými ratolestmi. Slavnost Božího Těla se konala druhý čtvrtek po Svatém Duchu. Po mši vyšel průvod z kostela ke čtyřem oltářům, postavených vždy na jednu světovou stranu. Oltáře ve tvaru velké skříně byly bohatě zdobeny a během roku se uchovávaly v rodině, před jejichž domem se pravidelně stavěly. Po trase průvodu byly v oknech domů obvykle rozžaté svíce, cesta byla vysypaná čerstvě pokosenou trávou. Děvčata od předškolního věku v slavnostním kroji „za družičky“ vysypávala cestu květinami z kytic nebo košíčků. Kněz šel pod baldachýnem, nesl monstranci a u každého oltáře se konalo zastavení a pobožnost.

⁵⁰ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.290

Tuto podobu měl svátek během 1. poloviny 20.století. V Ostrožské Lhotě se tato slavnost slavila až do devadesátých let 20. století, ovšem i tady vymizela.⁵¹

Poutě

Pro celý region Ostrožsko byl a nadále je nejvýznamnějším poutním místem kopec nad Blatnicí s kaplí zasvěcenou sv. Antonínu Paduánskému viz. příloha 2. Dodnes se na tomto místě koná během roku několik poutí. 13.června na svátek sv. Antonína, se koná první pouť. První neděli po tomto svátku je zde pouť „hlavní“ a na svátek sv. Petra a Pavla, 29.června, se zde koná další pouť. Na všechny tyto poutě se sjíždí celé široké okolí. Dodnes, ovšem ne v takovém rozsahu, můžeme potkat příznivce vystrojených ve svátečních krojích.⁵²

Na konci léta se konala ještě pouť Dožínková nebo-li Děkovná. Z Blatnice a Blatničky jde, nyní už jen z Blatnice, průvod krojovaných, kteří nesou ke sv. Antonínku upletený dožínkový věnec. Tato pouť byla a je konaná za účelem poděkování za sklizenou úrodu.

V dřívějších dobách se na poutě chodilo pěšky v procesí, s muzikou a předříkávačem. Na poutě chodily převážně ženy.

Ještě na konci minulého století se běžně chodilo pěšky na Velehrad, Hostýn či Buchlov. Poutníci měli především předem domluvený nocleh na půdě nebo pod „návratím“, tj. v průjezdu.

Hody

Hody jsou jedním ze zvyků udržovaných podnes ve všech obcích v regionu Ostrožsko.

Dříve se slavily hody dvoje. Jedny takzvané císařské, tereziánské (podle dekretu, jímž se v rakouské monarchii sjednocoval termín slavení) a slavily se

⁵¹ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.290

⁵² Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.289

třetí říjnovou neděli. Druhé se slavily na svátek patrona, podle kterého byl vysvěcen místní kostel. Hodům se říkalo také fárské hody, nebo hody na „fáře“.⁵³

„Po čtyřicetileté pauze byly hody v roce 1983 obnoveny a jejich průběh rekonstruován na základě vzpomínek nejstarších pamětníků a částečně podle živé hodové tradice v Ostrožské Nové Vsi.“⁵⁴

Stejně tak se obnovovaly i v ostatních obcích. Slaví se ovšem pouze hody „fárské“. Protože má každá obec jiného patrona kostela, liší se datem. V Ostrožské Nové Vsi je kostel zasvěcený sv. Václavu, hody se tedy konají nejbližší neděli tomuto datu. V Uherském Ostrohu se hody konají 30. listopadu na svátek sv. Ondřeje, v Blatnici na svátek sv. Kateřiny Alexandrijské, tedy 25. listopadu a v Ostrožské Lhotě připadají na svátek sv. Jakuba staršího 25. července. Vzhledem k tomu, že termín slavení hodů vycházel v Uherském Ostrohu a v Blatnici již na Advent, dříve se nekonalo žádné velké veselí.

Přibližně dva měsíce předem se schází mladí, kterým se říká hodová chasa a nacvičuje hodové vystoupení. Tato chasa by se z tradice měla skládat z ročníku, který daný rok dosáhl osmnácti let. To souvisí s odvodem chlapců na vojnu. V dnešní době už tomu tak není, a tak se chasa skládá z různých věkových kategorií od 15 let výše.

V Uherské Ostrohu a Ostrožské Nové Vsi se hody slaví po dva dny. V sobotu, v první sváteční den, jde chasa oblečená v polosvátečním „sedlckém“ kroji přes obec a zve na hodovou zábavu a na nedělní slavnostní průvod. Lidé přispívají krojovaným do kasičky na náklady s pořádáním hodů spojené. Krojovaní jim na oplátku nabídnou víno ze džbánu. Hodová chasa má zvolené dva páry, tak zvaný starší a mladší stárkovský pár, kteří zastupují celou chasu. Obchůzka končí u obecního úřadu. Po vztyčení hodové máje starší i mladší stárkovský pár předstoupí před starostou obce, starší stárek požádá o potvrzení hodového práva a povolení pořádat hody. Starosta připomene hodové chase hodové desatero a staršímu stárkovi předá hodové právo. Následuje taneční sólo pro starostu a pro

⁵³ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.291

⁵⁴ Tamtéž, s.291

stárkovské páry. Večer se koná hodová zábava, při níž hraje dechová i cimbálová hudba. Zvláště tuto noc je nutné hlídat májku i právo – jejich ukradení by znamenalo velkou ostudu především pro stárky a celou hodovou chasu, protože při jejich ztrátě či ukradení by musely hody skončit. Nezbyvá pak než „zlodějům“ zaplatit, aby právo vrátili. Vykoupení však nemusí být vůbec laciné. Někdy vyplacení stojí až 50 litrů vína nebo 10 litrů slivovice. Hlavním hodovým dnem je neděle, která začíná slavnostní mší svatou, za účasti krojové chasy. Odpolední průvod vedou dvě děvčata, každá s kloboukem se stárkovskými vonicemi. Za nimi následují děti, dospělí, všichni ve svátečním kroji, na konci průvodu jde muzika. Průvod směřuje k domu mladšího stárka, kterého vyvolá jedno z děvčat, předá mu klobouk a zatančí si s ním sólo. Stárek slíbí chase, že bude hodové právo dobře chránit a dbát na hladký průběh hodů. Hodový průvod pak vede druhé děvče s kloboukem ke staršímu stárkovi, mladší stárek jde s druhým děvčetem. U domu staršího stárka se celý průběh vyvolání a taneční sóla se opakují. Následuje cesta k domu mladší stárky, kterou vyvolá stárek nebo jiný mládenec z chasy a žádá ji o podprávo, šavli ozdobenou stuhami a rozmarýnem. Mladší stárka za něj dostane džbán vína. Starší stárka dostává od staršího stárka za hlavní právo talíř s ovocem. V každém stárkovském domě je připraveno pohoštění pro chasu i pro přihlízející a před každým stárkovým domem je vyhlášeno taneční sólo pro stárky a potom pro jejich rodiče. Průvod končí na náměstí, kde je vyhlášeno sólo pro stárky a starostu. Úplným závěrem hodů je vystoupení folklorního souboru, ať už domácího nebo z nejbližšího okolí.⁵⁵

Tento zvyk sklízí v regionu Ostrožsko asi největší oblibu. Hody slaví dodnes všechny obce, třebaže se k tomuto zvyku vrátily po delší odmlce v minulém režimu. Obnovitelem tohoto zvyku jsou převážně folklorní soubory. V každé vesnici se najde spousta mladých příznivců a tak je hodová chasa vždy hojná.

⁵⁵ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.291-292

Dušičky

Den všech svatých byl považován za velký svátek. Na kříže na čerstvých hrobech se zavěšovaly věnečky, které zůstaly z pohřbu. Hroby se také zdobily vysypaným křížem z bílých plodů tavníku nebo z dříví. Po požehnání odešel průvod věřících s knězem na hřbitov, cestou se vždy zastavil u pomníku padlých v I. světové válce, na hřbitově se účastníci modlili s knězem. 2. listopad, Dušičky, byl sice vnímán jako všední den, ale hřbitov navštěvovali pozůstalí i z větších vzdáleností. Již bez přítomnosti kněze se především starší ženy u kříže modlily.⁵⁶

⁵⁶ Srov.: RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2, s.292

Závěr

V této bakalářské práci jsem si kladla za cíl přiblížit mikroregion Ostrožsko, popsat zdejší lidové zvyky a hledat jejich propojení s náboženstvím. Čerpala jsem ze sekundární literatury a internetových stránek, které jsou zaměřené na tuto oblast.

V první části krátce představuji samotný mikroregion Ostrožsko. Jsou zde nastíněny základní údaje a stručná historie jednotlivých obcí, které sem patří. Ve druhé části přibližuji slavení a liturgii křesťanství. Na závěr této kapitoly popisuji slavení významných svátků v římskokatolickém liturgickém kalendáři. Následně pak obě tyto části propojuji ve třetí kapitole. Věnuji se zde lidovým zvykům v různých obcích regionu, které jsou dosud živé, nebo třeba již vymizely. Zaměřuji se na to, jak se projevovalo náboženství v jednotlivých zvycích a tradicích. Zároveň vždy podotýkám, který zvyk se v regionu udržel, který přešel v tradici, či který se dochoval pouze v paměti, ale v dnešní době se již neudržuje.

Protože z této oblasti pocházím, také jsem se zúčastnila slavení různých svátků v celém regionu. Zřetelnou snahu obnovovat zvyky a tradice zde mají především folklorní soubory. Sama jsem byla členkou jednoho z těchto souborů a tato přímá zkušenost mně pomohla rozeznávat, které slavnosti a svátky si uchovaly svůj hlubší význam. Příkladem jsou pro mě Velikonoční svátky, kde je do dnešních dnů jasně patrný jejich silný náboženský význam. Naopak smysl poutí na Antonínku se, zdá se mi, vytrácí. Lidé se sem sjíždějí sice z celého okolí, ale většina z nich spíše za atrakcemi. Podobně je tomu i u hodů, kterým se vytrácí památka patrona kostela. V tomto se musím přiklonit k názoru Lenky Fojtíkové, která zvyky a tradice odděluje od víry (viz příloha II.). Jak jsem se v práci přesvědčila, hodně dochovaných zvyků časem přestalo plnit svůj náboženský význam a přeměnily se v pouhé zvyky, které s náboženstvím nesouvisí. Nemyslím si však, že je to špatné. Naopak myslím si, že tyto zvyky mohou opět pomoci najít cestu k prameni a začít zachovávat tradice v původním smyslu.

V dnešní době, jsme často svědky toho, jak se různé kultury odcizují svým tradicím a pomalu ztrácí svou identitu. Také jsme často svědky u nás vznikajících různých organizací a hnutí, které chtějí zachraňovat tradice a kultury na druhé straně planety. Myslím si, že by stálo zato věnovat při nejmenším stejnou míru pozornosti podpoře místních tradic.

Seznam použitých zdrojů

Žajdlík, Pavel a kolektiv. *Ostrožská Lhota 1371-2001*. Ostrožská Lhota : Obecní úřad Ostrožská Lhota, 2001. ISBN 80-238-9937-6. s. 64

ADAM, A.: *Liturgický rok*. Přel. L. Kolářová, V. Konzal, P. Kouba. 1. vyd. Praha: VYŠEHRADEK, 1998. 328s. Přel. z: *Das Kirchenjahr mitfeiern*. ISBN 80-7021-269-1.

ELIADE, M.: *Posvátné a profánní*. Přel. F. Karlík. 1. vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. 156s. ISBN 80-85795-11-6.

VAVŘINOVÁ, V.: *Malá encyklopedie Velikonoc*. 1. vyd. Praha: LIBRI, 2006. 349s. ISBN 80-7277-292-9

KŘÁPEK, J. a kol.: *Blatnice*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1981. 231s.

RAŠTICOVÁ, B.: *Uherský Ostroh*. Město Uherský Ostroh 2000. 383s. ISBN 80-238-5714-2

Slovácko 1999

Společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí ,ročník XLI, Vydalo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti v roce 2000, odpovědný redaktor I. Frolec, Tajemnice reakce L. Tarcalová, Redakční řada: B. Beneš, J. Bortík, aj.Tisk KIRAMO Brno Náklad 300 ks, ISBN 80-86185-08-7, 334 stran

Slovácko 2002

Společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí ,ročník XLIV, Vydalo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti v roce 2003, odpovědný redaktor I. Frolec, Tajemnice reakce L. Tarcalová, Redakční řada: B. Beneš, J. Bortík, aj.Tisk KIRAMO Brno Náklad 300 ks, ISBN 80-86185-20-6, 392 stran

Slovácko 2003

Společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí ,ročník XLV, Vydalo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti v roce 2004, odpovědný redaktor I. Frolec, Tajemnice reakce L. Tarcalová, Redakční řada: J. Čoupek, I. Frolec, aj.Tisk KIRAMO Brno Náklad 300 ks, ISBN 80-86185-28-1, 330 stran

JILÍK, J., EVENO, M.M.: *Rebelové proti všednosti*. 1. vyd. VELEHRAD, 2003. 164 s. ISBN: 80-86528-22-7

Informace o městě Uherský Ostroh, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online].Uherský Brod 2008 [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ostrozsko.cz/uhersky-ostroh>>

Informace o městě Uherský Ostroh, In Turistický informační server Slovákého regionu [online].Uherský Ostroh [cit. 20. 4. 2009]. Dostupné na Internetu:<http://www.slovacko.cz/lokalita/46/cms/11960/>

Informace o obci Ostrožská Nová Ves, In Turistický informační server Slovákého regionu [online]. Ostrožská Nová Ves [cit. 22. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.slovacko.cz/lokalita/36/>

Informace o obci Ostrožská Lhota, In Oficiální stránky obce Ostrožská Lhota [online].Historie [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu:<http://www.ostrozskalhota.cz/INDEX.PHP?AKCE=CLANEK&RUBRIKA=OBEC&ID=3>

Informace o obci Boršice u Blatnice, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online].Uherský Brod 2008 [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.ostrozsko.cz/borsice-u-blatnice>

Informace o obci Blatnice, In Oficiální stránky mikroregionu Ostrožsko [online].Uherský Brod 2008 [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.ostrozsko.cz/blatnice-pod-svatym-antoninkem>

Informace o obci Blatnička, In Turistický informační server Slovákého regionu [online].Uherský Brod 2008 [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.slovacko.cz/lokalita/439/>

Informace o městě Hluk In Oficiální stránky města Hluk [online].Historie [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.mestohluk.cz/doc/920/>

Internetová encyklopedie humanitních oborů iEncyklopedie.cz In iEncyklopedie.cz [online]. [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.iencyklopedie.cz> <http://www.iencyklopedie.cz/advent/>

Internetová encyklopedie humanitních oborů iEncyklopedie.cz In iEncyklopedie.cz [online]. [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu: <http://www.iencyklopedie.cz/roraty/>

PŘÍSPĚVATELÉ WIKIPEDIE. *Tříkrálová sbírka*. [online]. Wikipedie: Otevřená encyklopedie. 2009. [cit. 24. 4. 2009]. Dostupné na http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=T%C5%99%C3%ADkr%C3%A1lov%C3%A1_sb%C3%ADrka&oldid=3581720

Informace o obci Blatnička, In Turistický informační server Slovákého regionu [online].Uherský Brod 2008 [cit. 17. 4. 2009]. Dostupné na Internetu:<http://www.slovacko.cz/akce/329/>

Seznam příloh:

Příloha I.: Mail od Lenky Fojtíkové

Příloha II.: Historie Kaple Sv. Antonína Paduánského

1 CD

Přílohy

PŘÍLOHA Č. I.

Poutní kostel Sv. Antonína Paduánského

Poutní kostel sv. Antonína Paduánského se nachází na nejzápadnějším výběžku Bílých Karpat 350 m.n.m., mezi Ostrožskou Lhotou a Blatnicí. Co bylo příčinou k vystavění této kaple nelze přesně určit, je ale archeologicky i domněnkami prokázané, že osada Slovanská osada, dnes Blatnice již v 8. století existovala a její tím byl také vytvořen předpoklad pro vznik útočištného hradiště na Blatnici.

Dne 21.dubna 1662 píše Hartman kníže z Lichněstějna konsistoři v Olomouci, že by chtěl na jednom kopci u Velké Blatnice "na našem panství ostrožském postavit kapli a sice proto, poněvadž počasí a obávané průtrže často a mnohokrát na polích v celém okolí největší škody činí, aby všemocný Bůh je odvrátil". Cesta k vystavění kaple však nesla překážky a tak teprve v roce 1668 udělila konsistoř souhlas ke stavbě.Stavba byla dokončena v r.1670 a již tomto roce se uskutečnila první pouť na svátek sv.Antonína 13.6. V roce 1672 při velké pouti se poprvé objevuje latinský název - kopec sv. Antonína Paduánského.

V roce 1696 se Maxmilian, kníže z Lichněstějna, rozhodl přistoupit k přístavbě chrámové lodi. Ta byla uskutečněna r.1697, čímž vznikla současná podoba poutního kostela. Na přístavbě se podílela jak samotná Vrchnost potřebným materiálem, knížecí stavitel itál Rezzy při odborných kamenických a štukatérských pracích tak poddaní z Blatnice, Ostrožské Lhoty a z Hluku z robotní povinnosti.U další zprávy o kapli sv. Antonína je zmíněna renovace v roce 1743, při které byl nedaleko kaple odkryt léčivý pramen. Díky tomu nastal k tomuto prameni sběh lidu, a to zejména v letech 1748-49. Z tohoto období se

zachovali písemné doklady o zázracích, které se udály v souvislosti s tímto pramenem.

Existují nejméně dvě verze, jak se k prameni přišlo. Jeden vypovídá o tom, že k objevení pramene přišlo čistě náhodou a to při opravě kostela, kdy pracovníci hledali vodu a tento pramen našli. Lidovou tradice však říká, že byl dřív pramen a pak teprve kostel.

V době Josefa II. utrpěla kaple nejvíc za celou svou historii. V roce 1786 přišlo nařízení, že má být kaple uzavřena. Následně byla budova kostela za nepatrný peníz prodána.

Zájem o toto místo však neupadl a k motlitbám a sv. Antonínským pobožnostem se u "Antonínka" setkávalo celé okolí.

Na začátku 19. století bylo několikrát zažádáno o navrácení kaple k původnímu účelu, ovšem bez úspěchu. Až žádosti Dvorskému kanceláři ve Vídni roku 1815 bylo vyhověno. Oprava, na kterou přispěly všechny okolní obce, byla ukončena v květnu 1819. Od tohoto roku byly poutě u sv. Antonína obnoveny trvale. Kaple a hlavní oltář byl vysvěcen 30.května 1905. Roku 1936 bylo přikročeno ke generální opravě kaple.

K významným lidem, kteří přispěli k budování a uchování kaple patří Th.dr.Msgre.P.Antonín Šuránek. Ten zde od roku 1940 o veřejně působil a spolu s jedním ze svých bohoslovců zde žil poustevnickým způsobem života. Ve všední dny pro mládež z nejbližšího okolí mše s promluvou. Th.dr.Msgre.P.Antonín Šuránek byl spirituál kněžského semináře a profesor na Teologické fakultě v Olomouci. Zemřel 3.11.1982. Od roku 1996 do 1999 byl veden proces u Arcibiskupství olomouckého blahořečení. Shromážděný materiál byl odeslán do Říma Konkregaci pro svatořečení v roce 2000. Tento proces bude s ohledem na množství a náročnost materiálů trvat zřejmě delší dobu.

PŘÍLOHA II.

FOJTÍKOVÁ, L. Re: *spojitost lidových zvyků s náboženstvím*. [elektronická pošta]. Message to: Eva Brožová. 20. dubna 2009. Osobní komunikace.

Folklor by přece neměl mít s vírou nic společného...

Folklor a lidové tradice je přece něco úplně jiného než víra.... Moc dobře vím, že pár mladých lidí, které do kostela nechodí, se na hody navlečou do kroje a kromě obchůzky po dědině, zábavě "na kulturáku", "absolvují" také mši svatou...

Pak neví, kdy si mají kleknout, jak se v kostele chovat... S vírou to nemá ovšem nic společného... Je to jen divadlo... Další otázkou je první přijímání, kdy k němu některé děti přistupují především na přání babiček... Spolu s rodiči přetrpí tři roky náboženství, jdou k prvnímu přijímání a pak už je v kostele dlouho nikdo nevidí... Nemyslím si ale, že je to špatně... Podle mne bylo zaseto semínko, které se může probudit třeba za deset, dvacet, třicet anebo třeba za padesát let.... Stejně to bylo se mnou. Doposud nevím, proč mne rodiče jako miminko nechali pokřtít. Když jsem se po letech ptala, tak jsem dostala odpověď, že "to" dělali všichni... Mí rodiče pak vůbec nebrali v úvahu, že při křtu slibovali, že mne vychovají ve víře... Vychovali mne totiž absolutně proti víře. Lidé, kteří chodili do kostela, byli v jejich očích blázni, což mně vtloukali do hlavy. Bible byla podle jejich mínění kniha "ala" pohádky Boženy Němcové... Nicméně milost křtu ve mně pracovala a já se k víře začala prokousávat vlastní touhou po poznání. V asi třidvaceti jsem začala číst Bibli. Dnes ale především ví, že všechno byla veliká milost Boží, protože víra je "jen" veliká milost Boží a dar... Vše dobré co je v nás, je totiž "jen" velká milost Boží... Naše jsou jen ty hříchy....

A můj závěr? Rozhodně neodsuzuji lidi, kteří pokřtí své děti a jsou nevěřící, kteří dokopou své potomky k prvnímu přijímání a dál je k Bohu nevedou, protože my lidé nevidíme za roh a nemáme vůbec tušení, jak si vše dokáže použít Bůh...

A tak když slyším hloupé řeči od odpadlých katolíků, jak nechodí do kostela (zvláště tady na Slovácku je to slyšet často), protože tam chodí samí "darebáci", kteří se modlí a přitom kradou, pomlouvají a myslí si, že když se vyzpovídají, tak bude vše o.k. Takovým reptalům říkám. "Tak začni do kostela chodit ty, aby tam konečně chodil jeden spravedlivý.... Za sebe těmto lidem říkám, že do kostela nechodím kvůli lidem, ale kvůli svému osobnímu vztahu s Bohem, který je mým přítelem, chci se s ním setkat, pobýt a nekoukám na lidi.... Nezajímá mne, co kdo dělá... Vždyť do srdce každého vidí jen Bůh, takže já nemohu soudit a posuzovat, páč nevím, co koho k čemu vede....

Už jsem se ale moc rozepsala, tak se omlouvám!!! je to všechno fakt na delší debatu...

Moc zdravím a pokud to někdy vyjde, ráda se s Vámi setkám... Bůh má neuvěřitelné

cesty... Občas jen tiše zírám, co se kolem mne děje....

Moc zdravím a přeji úspěšné dokončení práce... Lenka

Abstrakt

BROŽOVÁ, E. *Lidové zvyky ve spojitosti s liturgickým rokem v regionu Ostrožsko* České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filozofie a religionistiky. Vedoucí práce M. Klapetek.

Klíčová slova: lidové zvyky, tradice, liturgie, liturgický rok, liturgický kalendář, Ostrožsko, slavnost

Tato práce je zaměřena na lidové zvyky a jejich propojení s liturgickým kalendářem. Mým cílem je popsat a promítnout jednotlivé zvyklosti a tradice, ty, které se nadále aktivně provozují, ale i ty, jenž jsou v současnosti pouze vzpomínány, do liturgického roku. V první části se seznamujeme s regionem Ostrožsko. Jsou zde nastíněny základní údaje a stručná historie jednotlivých obcí, které do regionu patří. Ve druhé části je mimo jiné definována liturgika a blíže popsáno slavení významných svátků liturgického kalendáře. Obě tyto části se následně propojují ve třetí kapitole. Zaměřuji se na to, jak se projevuje náboženství v jednotlivých svátcích, jak se vzájemně doplňují zvyky a tradice s vírou v tomto regionu. Zároveň poukazují na to, které zvyky se již nedochovaly a které jsou naopak v oblibě po celém regionu.

Abstrakt

The national customs relating the liturgical year within the region of Ostrožsko

Key words: national customs, tradition, liturgy liturgical year, liturgical calendar, Ostrožsko, ceremony

The thesis focuses on the national customs and their interrelation with the liturgical calendar. My aim is to describe and reflect on each of the customs and traditions, those still kept existing and also those these days reminded only by word of mouth within the liturgical year.

The region of Ostrožsko is introduced in the first part. There are highlighted basic facts and brief history of single villages in this area. The second part of my thesis aims to define liturgics and also significant feasts of liturgical year are closely described here. Both the first and second part interrelate in the third chapter.

I focus on religious aspects of the feasts, how the traditions and customs complement one another relating religion of this area. I also refer to customs which did not survive and on the other hand those that are still popular within the whole region.